21/11/2026

Στο φως 420 μέτρα υπόγειων σηράγγων κάτω από την Αγία Σοφία – Κήποι και σήραγγες της Βυζαντινής Κωνσταντινούπολης

/ Αγία Σοφία

Έξι υπόγειοι χώροι, εννέα σήραγγες και σχεδόν 3.000 τόνοι χώματος αποκαλύπτουν άγνωστες πτυχές της ιστορίας της Αγίας Σοφίας.

Ένας άγνωστος μέχρι σήμερα υπόγειος κόσμος αποκαλύπτεται σταδιακά κάτω από την Αγία Σοφία. Στοές, αρχαία δίκτυα ύδρευσης και αρχιτεκτονικά κατάλοιπα, που ενδέχεται να ανάγονται σε εποχή προγενέστερη της ανέγερσης του σημερινού ναού τον 6ο αιώνα, έρχονται στο φως κατά τις εργασίες αποκατάστασης του ιστορικού μνημείου.

Ήδη έχουν καθαριστεί 420 μέτρα υπόγειων σηράγγων, ενώ οι τουρκικές αρχές

εξετάζουν το ενδεχόμενο να ανοίξουν ορισμένες από αυτές στους επισκέπτες, προσφέροντας μια νέα ματιά στην ιστορία της βυζαντινής Κωνσταντινούπολης.

Το μέγεθος και τη σημασία των εργασιών παρουσίασε ο Τούρκος υπουργός Πολιτισμού και Τουρισμού, Μεχμέτ Νουρί Ερσόι, ο οποίος κατέβηκε στις υπόγειες εγκαταστάσεις της Αγίας Σοφίας, συνοδευόμενος από επιστήμονες που συμμετέχουν στο πρόγραμμα αποκατάστασης.

Το τουρκικό τηλεοπτικό δίκτυο CNN Türk παρουσίασε για πρώτη φορά εικόνες από τις υπόγειες στοές και τις εργασίες που πραγματοποιούνται σε χώρους οι οποίοι επί αιώνες παρέμεναν καλυμμένοι από χώμα και άλλα υλικά.

> □□ İşte Ayasofya’nın gizli tünelleri
>
> □□ CNN TÜRK ekibi Ayasofya’nın yer altındaki tünellerini görüntüledi
>
> □□ Yaklaşık 1500 yıldır İstanbul’un kalbinde yükselen Ayasofya Camii, şimdi yerin altındaki tarihiyle gündemde. Ayasofya’nın yer altındaki gizli tünelleri gün yüzüne çıkıyor... Cumhuriyet tarihinin en kapsamlı restorasyon çalışmalarında 3 bin tona yakın dolgu malzemesi çıkarıldı, 420 metrelik tünel hattı temizlendi. CNN TÜRK ekibinden Ümit Uzun ve Yasin Kamaloğlu, Ayasofya’nın tarihİ tünellerine indi. İşte yüzyılların izlerini taşıyan o görüntüler...
>
> — CNN TÜRK (@cnnturk) November 20, 2026

Σύμφωνα με τα στοιχεία που ανακοίνωσε ο Τούρκος υπουργός, από δύο περιοχές του μνημείου, τον Κήπο του Βεζίρη και τον δυτικό κήπο, έχουν απομακρυνθεί σχεδόν 3.000 τόνοι υλικών επίχωσης, ενώ οι έρευνες έχουν εντοπίσει έξι υπόγειους χώρους και εννέα σήραγγες. Οι εργασίες αποτελούν μέρος του εκτεταμένου προγράμματος συντήρησης και αποκατάστασης της Αγίας Σοφίας, το οποίο οι τουρκικές αρχές χαρακτηρίζουν ως το μεγαλύτερο της περιόδου της Τουρκικής Δημοκρατίας.

Ίχνη παλαιότερης εποχής

Ένα από τα σημαντικότερα ευρήματα εντοπίζεται σε υπόγεια ταφική κατασκευή, γνωστή ως υπόσκαφος ταφικός χώρος ή υπόγειο ταφικό μνημείο (hypogeum), στην περιοχή του Κήπου του Βεζίρη.

Εκεί, οι εργασίες καθαρισμού και ανασκαφής αποκάλυψαν αρχιτεκτονικά στρώματα σε μεγαλύτερο βάθος από το μέχρι πρότινος γνωστό επίπεδο του

δαπέδου. Οι επιστήμονες εξετάζουν το ενδεχόμενο να ανήκουν σε περίοδο προγενέστερη του σημερινού οικοδομήματος της Αγίας Σοφίας.

Όπως εξήγησε ο Μεχμέτ Νουρί Ερσόι, οι εργασίες προχώρησαν 1,5 μέτρο κάτω από το επίπεδο του δαπέδου που ήταν καλυμμένο με λάσπη, αποκαλύπτοντας ίχνη παλαιότερης οικοδομικής φάσης.

> Ayasofya-i Kebir Cami-i Şerifi'nde Cumhuriyet tarihinin en kapsamlı restorasyon çalışmaları kapsamında yer altı tünellerine inerek yürüttüğümüz çalışmaların son durumunu yerinde inceledik.
>
> Vezir Bahçe ve Batı Bahçe'den yaklaşık 3 bin ton dolgu malzemesi çıkardık, toplam 420 metrelik tünel hattını temizledik. Batı Bahçe'de tespit ettiğimiz altı ayrı mekân ve dokuz tünelde tarihî yapıları koruma ve güçlendirme çalışmalarımızı sürdürüyoruz.
>
> Hedeflerimizden biri de Ayasofya'nın yer altındaki bu tarihî zenginliğinin uygun bölümlerini ziyaretçilerimizle buluşturmak. Bu doğrultuda, yapının korunmasını ve ziyaretçi güvenliğini esas alan bir teşhir projesi hazırlamayı planlıyoruz.
>
> Ayasofya'nın yer altında, mevcut yapısından daha eski bir döneme ait olduğunu değerlendirdiğimiz tarihî katmanlara da ulaştık.
>
> Ayasofya'nın geçmişine ışık tutarken bu eşsiz mirası geleceğe taşımaya devam edeceğiz.
>
> — Mehmet Nuri Ersoy (@MehmetNuriErsoy) November 20, 2026

Η διαπίστωση αυτή παρουσιάζει ιδιαίτερο ιστορικό ενδιαφέρον, καθώς ο σημερινός ναός της Αγίας Σοφίας οικοδομήθηκε επί αυτοκράτορα Ιουστινιανού, μεταξύ 532 και 537, στη θέση παλαιότερων χριστιανικών ναών.

Προς το παρόν, ωστόσο, δεν έχει ανακοινωθεί ασφαλής χρονολόγηση των νέων καταλοίπων. Η εκτίμηση ότι είναι αρχαιότερα από τον σημερινό ναό παραμένει αντικείμενο επιστημονικής διερεύνησης.

Ένα υπόγειο δίκτυο με εννέα σήραγγες

Στον δυτικό Κήπο της Αγίας Σοφίας έχουν εντοπιστεί έξι διαφορετικοί υπόγειοι χώροι, οι οποίοι συνδέονται με εννέα σήραγγες. Σύμφωνα με τον Τούρκο υπουργό, τρεις από τους χώρους αυτούς αποτελούσαν πιθανότατα υπόγεια τμήματα του

παλαιού αιθρίου, δηλαδή της αυλής που συνδεόταν με το συγκρότημα του ναού.

Οι έρευνες συνεχίζονται και σε άλλους χώρους, ορισμένοι από τους οποίους έχουν τη μορφή επιμήκων διαδρόμων, πλάτους από τέσσερα έως 4,8 μέτρα.

Από τις εννέα σήραγγες, οι επτά έχουν ήδη καθαριστεί από τις επιχώσεις, ενώ στις υπόλοιπες δύο πραγματοποιούνται εργασίες αποτύπωσης και τεκμηρίωσης.

Το συνολικό μήκος των καθαρισμένων τμημάτων φτάνει τα 420 μέτρα.

Η μεγαλύτερη σήραγγα έχει μήκος 180 μέτρα και παρουσιάζει ιδιαίτερο αρχαιολογικό ενδιαφέρον, καθώς οι επιστήμονες εξετάζουν το ενδεχόμενο να συνδέεται με τη λεγόμενη Ρωμαϊκή Οδό της Κωνσταντινούπολης.

Η στοά αυτή εκτείνεται παράλληλα προς την πρόσοψη της Αγίας Σοφίας, από την περιοχή μπροστά στη Μεντρεσέ του Φατίχ προς το σημείο εισόδου των επισκεπτών, με κλίση περίπου 3%.

Η πιθανή σύνδεσή της με το ιστορικό οδικό δίκτυο της βυζαντινής πρωτεύουσας αποτελεί ένα ακόμη πεδίο έρευνας, χωρίς μέχρι στιγμής να έχει επιβεβαιωθεί ο ακριβής αρχικός της ρόλος.

Το κρυμμένο δίκτυο νερού της Κωνσταντινούπολης

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των επιστημόνων, οι υπόγειες σήραγγες της Αγίας Σοφίας αποτελούσαν μέρος ενός ευρύτερου συστήματος διαχείρισης των υδάτων της ιστορικής Κωνσταντινούπολης.

Ορισμένα τμήματα φαίνεται ότι εξυπηρετούσαν τη διανομή νερού και την απομάκρυνση των ομβρίων υδάτων, λειτουργίες απαραίτητες για την προστασία και την καθημερινή χρήση ενός τόσο μεγάλου οικοδομικού συγκροτήματος.

Η αποκάλυψή τους προσφέρει τη δυνατότητα να μελετηθούν καλύτερα οι τεχνικές υποδομές που αναπτύχθηκαν γύρω από την Αγία Σοφία κατά τις διαφορετικές περιόδους της ιστορίας της.

Παράλληλα, οι εργασίες δεν περιορίζονται στον καθαρισμό των σηράγγων. Περιλαμβάνουν την αποκατάσταση των θόλων, τη στερέωση των τοιχοποιιών και την ενίσχυση τμημάτων που έχουν υποστεί φθορές.

Σε έναν από τους υπόγειους χώρους, μήκους 56 μέτρων, έχουν ήδη αποκατασταθεί δομικές βλάβες σε τμήμα 18 μέτρων. Σε άλλες σήραγγες πραγματοποιούνται ενισχύσεις με ανοξείδωτα μεταλλικά στοιχεία, ώστε να διασφαλιστεί η στατική

τους επάρκεια.

Οι υπόγειες στοές ανοίγουν για τους επισκέπτες

Πέρα από την αρχαιολογική και ιστορική σημασία των εργασιών, η τουρκική κυβέρνηση εξετάζει πλέον και την αξιοποίηση ορισμένων υπόγειων χώρων ως επισκέψιμων τμημάτων της Αγίας Σοφίας.

Ο Μεχμέτ Νουρί Ερσόι ανακοίνωσε ότι σχεδιάζεται η εκπόνηση ειδικής μελέτης παρουσίασης των υπόγειων κατασκευών, με βασικές προϋποθέσεις την προστασία του μνημείου και την ασφάλεια των επισκεπτών.

Δεν έχει προσδιοριστεί ακόμη ποια τμήματα θα μπορούσαν να ανοίξουν ούτε έχει ανακοινωθεί χρονοδιάγραμμα.

Ένα ακόμη ζήτημα που εξετάζουν οι ειδικοί είναι η δυνατότητα αξιοποίησης του υπόγειου δικτύου για τη βελτίωση του αερισμού του μνημείου.

Σύμφωνα με τις τεχνικές εκτιμήσεις που παρουσίασε ο υπουργός, το υφιστάμενο υπόγειο άνοιγμα μπορεί να καλύψει μόλις το 3,6% των αναγκών αερισμού της Αγίας Σοφίας. Οι μελλοντικές μελέτες θα εξετάσουν κατά πόσον ορισμένες από τις ιστορικές στοές θα μπορούσαν να συμβάλουν σε ένα σύγχρονο σύστημα παροχής

νωπού αέρα, χωρίς να αλλοιωθεί η αρχιτεκτονική φυσιογνωμία τους.

Η ιστορία κάτω από την ιστορία

Η Αγία Σοφία, που δεσπόζει επί σχεδόν δεκαπέντε αιώνες στον ιστορικό πυρήνα της Κωνσταντινούπολης, εξακολουθεί να αποτελεί αντικείμενο αρχαιολογικής και αρχιτεκτονικής έρευνας.

Οι νέες έρευνες στρέφουν πλέον την προσοχή και στα λιγότερο γνωστά τμήματα του μνημείου, κάτω από το επίπεδο του εδάφους, εκεί όπου οι διαφορετικές οικοδομικές φάσεις και οι υποδομές της παλιάς Κωνσταντινούπολης διατηρούνται σε μεγάλο βαθμό αθέατες.

Πηγή: ΑΠΕ-ΜΠΕ